List 8.

NOVICE

Tečaj XLVIX.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemaje za celo leto 3 gld. 40 kr. za pol leta 1 gld. 70 kr. za četrt leta 90 kr pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. 10 kr., za četrt leta 1 gld. 10 kr.

V Ljubljani 25. februvarija 1891.

Obseg: Priprava za pokončevanje gosenic — Skrb za plemene moške živali. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. Zemljepisni in narodopisni obrazi. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Priprava za pokončevanje gosenic.

Izmed mnogih bližnjih pomladanskih opravil, ki jih bode opraviti sadjarju, je pokončavanje razne mrčesje zalege po drevji. Najboljše in najhitrejše sredstvo je uže od nekdaj priporočano požiganje. Vsaka le malo osmojena gosenica mora poginiti, zato je to sredstvo vrlo dobro, in to tem bolj, ker se da hitro zvrševati. Ker je požiganje zelo ročno, zato drevo prav nič ne trpi, in je to velika prednost mimo odrezavanja gosenčnih zapredkov, ker se ž

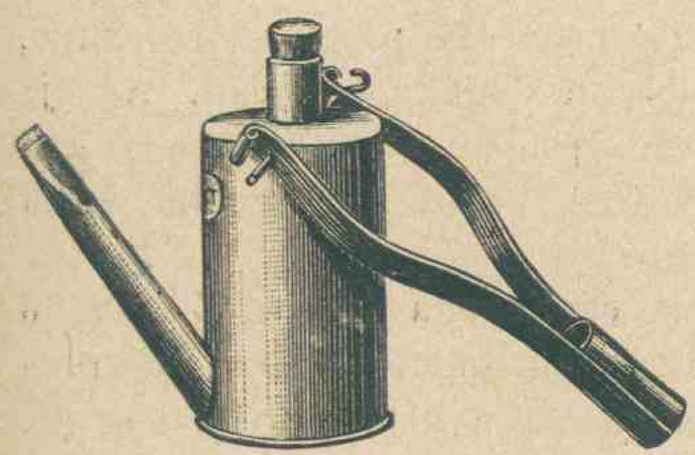

Podoba 1.

Podoba 2.

njim uniči veliko dobrega, rodnega lesa. Za požiganje so izumili znano gosenično baklo. Ta bakla je sicer prav dobra, a ima vendar nekaj slabega. Anton Körösi v Gradci je pa izumil novo pripravo, ki je res izvrstna, veliko boljša od navadne bakle in razen tega tudi ne draga. Ta priprava je posoda, kakeršno kaže podoba 1. Posoda se napolni s petrolejem, in stenj, ki je vtaknen v cev pri strani posode, se prižge. Posoda je premično obešena na vilast roč, ki ima tuljavo, v katero se lahko natakne drog. S tako prižgano in nasajeno pripravo smodi se gosenična zalega, kakor kaže podoba 2.

Körösijeva priprava za požiganje gosenic stoji 80 kr. Kdor jih kupi doset na enkrat, dobi eno po vrhu. Na prodaj jih ima izdelovatelj A. Körösi v Gradci, Griesgasse 33.

Skrb za plemene moške živali.

Zelo je napačno moške plemene živali slabo krmiti ali jih celo pustiti stradati, ker s tem izgube plemensko moč. Prav taka je pa napaka, ako jih pitamo, pa ne pravilno krmimo. Debele, tolste živali se polenijo, izgube iskrost in postanejo jalove. Lahka in primerno sestavljena krma, ki pospešuje menjavo snovi ter ohranijo žival pri moči, je najboljša. Glede množice krme držati se je pravila, da je žival toliko dobiva, kolikor je potrebuje, da ostane životna, ne da bi se debelila. Zmes od ovsa, rezanice in dobrega travniškega sena je najboljši krma za žrebce, bike in ovne. Po leti je dajati bikom in ovnom tudi zelene krme, a zgoli take pa tudi ne. Soli pa celo ne smeš zabiti dajati bikom in ovnom. Slabi nasledki nepravilnega krmljenja se pa še pomnože, ako se moške plemene živali ne pregibljejo na planem. Žal, da je pri nas navada, da imajo bike neprenehoma privezane v hlevu in merjasce zaprte po temnih svinjakih ter jih le tedaj puščajo na dan, kadar plemenijo. Vse pregibanje teh živali je vstajanje in poleganje ter prežvekovanje in dihanje. Potem se pa čudimo, če se krave ali svinje nečejo plemeniti! Čudno bi bilo, če bi bilo drugače, kajti take živali, če jih tudi pravilno krmimo, postanejo debele in trebušnate, meso postane tanko in mehko, dihanje slabotno, in vsa plemenska moč ter iskrost jih zapustita. Najboljše plemene živali mine ob takem ravnanji volja za plemenitev, in oplojenje pogostokrat ali popolnoma izostane. Mladiči takih živali so slabotni in ozkih prsi. Lepe mladiči

vzredimo le od krepkih in zdravih živali. Ako hočemo moški živali sposobnost za plemenjenje ohraniti, skrbeti moramo, da se zadosti pregiblje zunaj na planem, naj si bodi žrebec ali bik, ali merjasec. Sedaj pa hočemo posebno popisati, kako je ravnati z biki. Kjer ni za bika paše ali primernega kraja, koder bi se prosto pregibal, tam naj opravlja vpežen s kako starejšo, močno kravo ali z volom manjša dela, kakor na pr. dovaža naj zeleno krmo, gnojnico itd. Vpregati pa ga ni težavno, ako ga zgodaj in z razumom privadimo in če mu vtaknemo v gobec obroček. Nedavno nam se je oporekalo, da bi bilo to mogoče, zato danes zopet govorimo o tej reči. Ako denemo biku v nos obroček in ga potem prvi teden prepeljavata vsak dan dva moža, na vsaki strani po eden z napeto vrvjo, ki je privezana za obroček, uvidi bik svojo onemoglost in se uda. Ako ga pa

Podoba 3.

pelje le eden za tako vrvjo, gre, če postane divji, proti svojemu sprevodniku, tedaj pa obroček nič ne pomaga, in bik spozna svojo moč. Če je bik divji in če tudi pozna moč obročka, služi vendar le tedaj obroček, ako ga en sam možak pelje na palici, ki ima na konci zapono (karabinar) zatakneno v obroček.

Pri nas seveda ni navada, bike na sprehod goniti ali jih vpregati, zato se naša priporočila mnogim zde neizpeljiva, a vzamejo naj si za vzgled druge dežele z enakimi razmerami, ki pa imajo vzgledno živinorejo. Tam ima vsak bik obroček v nosu in se pregiblje prosto vsak dan po določenem in ograjenem prostoru, ali ga pa vpregajo. Po planinskih deželah na pr. v Švici to res ni v navadi, a tam pa gre bik s celo čredo vsak dan na pašo, kar je seveda še najboljše, ako je to mogoče. Podoba 3. nam kaže v voz vpežena dva holandska bika, kakor je to običajno na severnonemški grajščini Tapiau. Tam zvažajo vso zeleno krmo

Podoba 4.

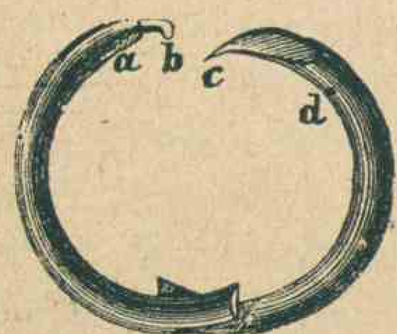

Podoba 5.

le biki, po zimi pa pelje vsak par po enkrat na dan gnojnico na senožeti. Po teh krajih so izkušali, da je biku prej ko mogoče dati obroček v nos in da jih je pričeti najkasneje s poldrugim letom učiti voziti.

Obroček se vtakne v hripelj, ki loči nosnici, in sicer pod nosnim hrustancem. Ako se primeš sam za svoj hripelj, vidiš, da je spodaj debel, pod hrustancem pa tanek. Tako je tudi pri biku, in v ta tanki del vtakni obroček. Obročkov imamo dve vrsti, in sicer, kakeršne kažeta podobi 4. in 5. Pri obročku pod 4. sname se vijak in se odpre kakor obroček podobe 5. Ostri konec se vbode v hripelj, obroček potegne skozi njega, z vijakom zapre, in potem vijak odlomi. Obroček podobe 5. je pa z vzmestjo zaprt. Vzmet *b* se dvigne, obroček se odpre, in konec *e* se porine skozi hripelj. Obroček se potem zapre in vzmet se zaskoči. C. kr. kmetijska družba v Ljubljani prodaja obročke z vijakom (podoba 4.) po 55 kr. in z vzmetjo (podoba 5.) po 90 kr. s poštnino vred.

Razne reči.

* **Kako vinu odpraviti zagatnost.** Črnemu vinu je zagatnost potrebna, belega zagatnega vina pa ne maramo. Vendar je mnogokrat belo vino zagatno, in sicer zato ker je predolgo vrelo na tropinah, ali pa sta bila valjarja grozdnega mlina preblizu skupaj, da sta strla tudi grozdne pelke (peške), katere imajo veliko zagatne čreslovne kisline v sebi. Takemu vinu odvzameš zagatnost, ako narediš za vsak hektoliter vina sneg iz dveh do štirih beljakov. Sneg naj bode potem na hladnem toliko časa, da postane ves tekoč. Tekočo beljakovino precedi skozi platno ter jo prav dobro zmešaj z vinom. Čez nekaj dni postane vino motno, nima več zagatnega okusa in slednjič se učisti. Ako je pa vino še vedno zagatno, prideni še enkrat beljaka, a pazi, da ne preveč, in ravnaj potem z učiščenim vinom po pravilih umnega kletarstva.

* **Pravilna debelost cepljenega drevja.** Za stalno mesto vzgojena drevesca morajo imeti ravna in od krone proti koreninam zmerom debelejša debla. Pripeti se pa, da nekatero drevesce vzraste, tako, da je od korenin proti kroni zmerom debelejše, namesto drobnejše. To prihaja od tod, ako se z nakladom ali tudi na sedlo cepijo prešibki divjaki s cepiči takih dreves, ki imajo uže po naravi bolj debele mladike. Žlahtna cepilna mladika sploh bolj debeli, nego debelce divjakovo pod cepljenim mestom. Nepravilno debelost provzročuje tudi to, ako se drevesca cepijo predaleč (previsoko) od korenin, ako se jim ob deblih ne puste stranske mladike, ako se ne pencirajo in potem ob deblu prav ne obrezujejo. Treba je toraj, da se drevesca, ki imajo debele mladike, cepijo z nakladom na bolj močne (skoraj kakor prst debele) divjake, drevesca pa, ki imajo drobne ce-

piče, pa na šibkejše divjake. Prešibka drevesca ne smejo delati krone prav precej, ampak šele, kadar jim debelca malo bolj odebele, ker prešibka drevesca priklanja vsaka sapica k tlom, ako niso privezana h količem. Hitro in tanko rastočim drevescem je treba lub prerezati, to je: na tankem kraji proti korenini narediti zarezo, da debeljce bolj debeli. Fr. Klinar.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 29. V moji hiši je po zimi po sobah močno moker zid, nabira se srež, in kadar je jug, kar teče po zidu. Ali je mogoče, to vlago odstraniti? Eno sobo sem od znotraj celó s cementom ometal, pa ne pomaga dosti. Svetujejo mi od zunaj ometati s cementom, pa se bojim, da tudi ne bode nič hasnilo. Zelo mi ustrežete, ako mi kaj svetujete, da vsaj nekoliko mokroto spravim iz hiše. (J. v S.)

Odgovor: Vlage po Vaših sobah je lahko dvoje krivo, ali je bila malta delana s slabo vodo, ki je imela v sebi veliko solitrovo-kislih soli in klorovih spojin, ali je pa svet okoli podzidja Vaše hiše moker. V prvem slučaji se narede iz apna, klora in solitrove soli spojine, ki vodo iz zraka vlečejo, v drugem slučaji pa zid nepretrgano sesa iz pod zemlje mokroto. Ker je hiša uže narejena, je radikalna pomoč težavna. Če je podzemeljska voda vzrok, da se prav dobro pomagati z dreniranjem, t. j. napravijo se podzemeljski jarki, podzidje pa omeče s cementom in obloži s strešno lepnico (Theerdachpappe). To delo Vam izkušen zidarski mojster najbolje opravi. Ako je malta vzrok, potem seveda je pa težko. V takem slučaji priporočajo to le: Zid se okruši do opeke, oziroma do kamenja, in sicer v najtoplejšem letnem času, kadar je zid kolikor mogoče suh. Okrušeni zid se od novega dobro omeče, na novi omet pritrdi strešna lepnica, lepnica še enkrat s katranom pomaže, in tam, koder se stikajo posamezne pole, zamažejo se dobro s katranom. Ob ta zid se potem prizida še en droben zid od opeke, in sicer tako, da se opeka postavlja po robu. Take sobe naj se tudi potem vedno pridno zračijo.

Vprašanje 30. Imam klet, nad katero je soba, ki je pa ne rabim, ker je zelo nizka. Strop med sobo in kletjo je pribit na bruna iz dvojnih desek. Ker je pa soba po zimi zelo mrzla in se porabi za kurjavo preveč kuriva, sodim, da je mrazu vzrok tanki strop. Prosim mi svetovati, ali naj dam strop ometati, ali klet zasuti, ali pa spodaj pod bruna v kleti pribiti deske, vmes pa dejati pepela ali oglja in strop v kleti ometati. Omenjam, da je soba v kotih mokra in da je kleti več nego polovico nad zemljo. (B. Š. v Kr.)

Odgovor: Vlažna stanovanja so vedno mrzla, in je morda tudi pri Vas vlaga bolj kriva mrazu, nego klet od spodaj, katero loči tanek strop od sobe. Priporočamo Vam zato brati gorenji odgovor. Ako tudi klet zaspite, mislimo, da ne bode dosti premagalo, razen tega zgubite v hiši prostor, ki Vam utegne kedaj dobro služiti. Priporočamo Vam odstraniti vlago, potem pa strob v kleti z deskami obiti ter ometati, prazni prostor nad deskami pa poprej s kakšno suho rečjo, ki ne pije vlage, zamašiti.

Vprašanje 31. Imam zemljišče z globoko zemljo in proti vzhodu viseče lege. Na to zemljišče menim saditi jablane in hruške nastopnih vrst: Zlato zimsko parmeno, veliko kaselsko rejneto, Blenheimovo rejneto in rdečega štetinca. Izmed hrušek pa tepke in veliko mačjo glavo. Obnebje je pri nas sadjarstvu ugodno. Ali bi te vrste na takem zemljišči ugajale? (T. Z. v Sv. G.)

Odgovor: Gotovo bodo te vrste ugajale, ker zlasti prve tri vrste jabolk povsod dobro rode. Za rdečega štetinca bode pa svet tudi dober, ker to drevo hoče globoko zemlje. Enako je s hruškami.

Vprašanje 32. Na kakšno zemljo in kakšno strnišče je sejati ruski lan in kedaj ga je čas sejati? (T. Z. v Sv. G.)

Odgovor: Kar se tiče zemlje, časa itd. je z ruskim lanom enako, kakor z domačim, ravno takrat se seje in tisto strnišče mu prija kakor domačemu. Lanu prija najbolj ravno preorano deteljišče, sejejo ga pa tudi na okopavine, katerim je bilo dobro pognojeno. Zgodnji lan je čas sejati od konca meseca marcija do sredi meseca aprila, od meseca maja do sredi junija pa pozni lan.

Drugi odgovor na 22. vprašanje: Priden, zanesljiv in zelo dober sodar je Ivan Tišlar na Vrhniki.
M. Brilei.

Tretji odgovor na 22. vprašanje: Tu pri nas imamo jako izvrstnega sodarja, ki dela izvrstno hrastovo posodo. Naslov mu je: Franc Kante, sodar v Šmariji pri Ajdovščini. J. K. v Šmariji.

Vprašanje 33. Kje dobim za seme mandljev z mehko lupino in zanesljivo kaljivih? (J. L. v Rifenberku na Goriškem.)

Odgovor: Iskali smo po vseh cenikih, ki jih imamo a našli smo, da prodaja raznih mandljevih vrst seme in rastline le tvrdka „Fratelli Maupoil a Dolo, Provincia di Venezia“ na Laškem. Posamezne rastline, katere bi Vam bolje priporočali nego seme, stanejo po 75 centesimov.

Vprašanje 34. Kakšno mazilo naj rabim in kje se dobi tako, s katerim se maže konjsko kopito, ako si je konj v kopito kako reč zabodel in se mu potem gnoji? (F. Ž. v M.)

Odgovor: Kolikor bolj ali manj se zabode konju kaka reč v nogo, toliko bolj ali manj šepa konj ter je nevaren vbod, vselej pa je prav zelo opasen, ako se rana ne zdravi pravilno. Ozdravlja pa se vbod tako le: 1.) zabodena reč se ven potegne, 2.) ločeni rog se odreže in 3.) rana od vboda se odpre. Vsa reč pa ni nič kaj priprosta; zato je ne kaže tu popisovati, ker zdraviti more le veščak. Gotovo je v Vaši bližini kje kateri kovač, ki se je izšolal v podkovski šoli v Ljubljani, on

Vam bode kmalu pomagal. Samo z mazanjem se pa nič ne da ozdraviti, ker je neobhodno potrebno rano odpreti in gnoj odpraviti. Priporočamo Vam tudi, ne odlašati zdravljenja, ker je vsako odlašanje silno nevarno.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

212.

Kristjani v Carjemgradu.

V Carjemgradu je več kristjanov kakor Mohamedanov. Vele, da jih je najmanj 600.000, a vseh stanovnikov okoli miljona. Mej kristjani so zopet najznamenitejši Grki.

Ko je Mohamed II. 1453. l. osvojil Carjigrad, začel je kot lokav državnik tako ščititi njihovo vero, da je največjega protivnika latinske cerkve, Gennadiosa, dal od nekolikih duhovnikov in svetovnjakov izbrati patrijarhom. Za metropolitsko cerkev mu je odločil cerkev sv. Jurija v Fanaru, kjer so od nekdaj stanovale plemite obitelji grške. Od slej, zlasti pak v 17. in 18. veku igrali so Grki veliko vlogo v turškem cesarstvu, kjer so jih odbirali za državnike, dragomane in gospodarje Vlaške in Moldavske, a patrijarh jim je bil po volji turškega cesarja ne samo cerkvena, temveč tudi politiška glava, pod to jedino pogodbo, da ga sultan na predlog njegovih vernikov imenuje. Tako je grška cerkev osodo svojo ozko vezala z največjim dušmaninom krščanstva. Duhovništvu, zlasti višjemu, bilo je jako ugodno pod turško vlado. Patrijarh se je pod njeno zaščito smatral vidno glavo vse grškovzhodne cerkve, a škofom je bilo dopuščeno dreti nižje duhovenstvo in siromašno ljudstvo. Zato se grška cerkev kratko in malo ni zavzemala niti za slobodoumne težnje iste porte, katere so se razodevale v Hati-Šerifu Gülhane pod Abd-ul-Medžidom 1839. leta v Tanzimatu od 1840. l., in v Hati Humayumu od 1856. l. Ali ker se je ta cerkev vezala s cesarstvom, morala se je podvreči vsem njegovim nadlogam. V 16. veku že se je odcepila od nje Ruska, utemeljivši patrijarhat v Moskvi. Isto tako se je odtrgala 1821. l. Grška oblasti carigrajskega patrijarha. Njo je posnemala 1836. leta tudi Srbska, proglasivši svojo cerkev neodvisno od grške. Pa tudi grško vzhodni kristjanje avstrijske cesavine so dobili 1848. l. svojega patrijarha v Karlovcih. Leta 1865 je izrekel knez rumunski neodvisnost svoje cerkve od carigrajskega patrijarha. In leta 1870 so dobili Bolgari, katere so Fanarioti nemilo stiskali in drli, s sultanskim fermanom lastnega cerkvenega glavarja.

Gledite, na toliko cepov se je razcepila grška cerkev in Bog zna, na koliko se jih bode še. To pa bodi živ opomin vsem cerkvam, katere so se ali se kanijo identifikovati z državno oblastjo. Tako se počasi suši carigrajski patrijarhat kakor deblo, katero nima dosta soka, da oživlja svoje vernike. Zato se mej njimi opaža velika nevednost duhovensta in slaba nabožnost svetovnjakov. Grška cerkev je pala na same obrede brez srca in duše. Sedaj jo je začela zapuščati tudi dosedanja zaščitnica, turška vlada, kakor znamo.

Omenim pa naj, da so Grki na kraju Velike Perske Ulice zgradili prekrasno cerkev od prebelega mramorja, in jo znotraj olepotičili z umetelnimi pozlačenimi rezbarijami in divnimi slikami svetnikov in svetnic, in to v latinskem ukusu.

Ali kar so Grki izgubili v cerkvenem pravcu, tisto skušajo nadomestiti v šolskem. Kamorkoli se obrneš v Carjemgradu in po okolici, vidiš krasnih hiš za vsakovrstne šole, bogoslovne, svetske, v katerih uče grški učeniki v grškem jeziku. Taka hiša lepša tudi grško predmestje Fanar. Ali jim bodo te šole, brez izdatne verske pomoči, obrodile željenega uspeha, pokazati hoče prihodnost.

Katolikov raznovrstnih narodov je v Carjemgradu do 35.000, kateri so sedaj pod apostolskim vikarjem v štirih farah raztreseni. Glavna fara je San Spirito na Pankaldu, druge so na Peri in v Galati pod upravo frančiškanov in dominikanov. O frančiškanskej fari na Peri, ki ima do 4.000 duš, oznanuje se beseda božja po nemški, grški, italijanski, francoski in poljski, v znak popolne cerkvene slobode narodov.

Izmej katoliških cerkva v Carjemgradu je najznamenitejša za nas cerkev sv. Jurija, katero je po letu 1784 Propaganda izročila bosenskim patrom, kateri so poleg nje postavili tudi samostan. Ž njim je preje bila spojena tudi bolnišnica za avstrijske mornarje, in velika avstrijska ječa. Za upravo teh zavodov je plačevala avstrijska vlada patrom 4.408 gld. na leto. Tem patrom so izročili v Carjemgradu bivajoče Hrvate. Leta 1882 je te zavode in te zgradbe kupil od patrov nemški misijon za 83.662 gld. Ta misijon je bil že popreje začel svoje delovanje, pa se je še le potem utrdil, ko so prišle usmiljene sestre, katere so bile vsled znane borbe proti katoliškej cerkvi pregnane s Pruske. Sedaj je ta misijon usredotočen okoli rečene cerkve sv. Jurija, in ima bolnišnico, sirotišnico, pa šolo deško in dekliško pod vodstvom usmiljenih sester.

Postoji pa v Carjemgradu tudi avstrijska meščanska šola, katera je bila s prvega katoliška, ali je od takrat, odkar so v Avstriji zavladale nove šole, postala brezverska. Dobila je za ravnatelja protestanta, kateri je vse križe in podobe svetnikov in svetnic odpravil iz šole, da ne žalijo nabožne čuti judovske dece, katera jo v velikem številu obiskuje.

Slaba bi bila v obče za katoličanstvo v Carjemgradu, da se zanj na vso moč ne zavzema Francoska, katere delo se osredotočuje okoli cerkve sv. Benedikta

v Galati. Sedaj deluje tam do 18 francoskih misijonarjev, kateri s pridigami in poukom v francoskem, italijanskem, nemškem in grškem jeziku vzdržavajo katoliško svest budno. Po vrhu imajo vsakega leta po osemkrat duhovne vaje za možake in žene, vodijo Marijine bratovščine in opravljajo duhovska opravila pri usmiljenih sestrah. Dne 5. avgusta 1883. l. je posvetil bolgarski nadškof Nil Izvoorov, ki je večino svojega življenja služil v cerkvi sv. Benedikta, lazarista Mladenova za škofa unijatskih Bolgarov. Temu misijonu, pa tudi politiškemu društvenemu uplivu Francoske v Carjemgradu se ima pripisati da je francoski jezik v višjih društvenih krogih do celega izrinil italijanskega, kateri se samo v nižjih slojih potika po Galati. Usmiljene setre, Nemke in Francozinje, vzdržavajo v Carjemgradu pet bolnišnic, dve sirotišnici in dve lekarni za siromake. Po vrhu imajo tri zavode, kjer se do 40.000 siromakom na leto dajo zdravila in zdravniki zastonj.

Ako so tako sijajni uspehi katoliškega delovanja, katero se tiče vere in del krščanske ljubezni, niso nič manj znameniti oni, kateri se tičejo pouka. Po vrhu jezuvitskega kolegija sv. Pulherije, kolegija Šolskih bratov, in velikega kolegija usmiljenih sester Notre Dame de Sion, povzdignila je bratovščina sv. Vincencija Pavlana nastopne naučne zavode: Kolegij sv. Benedikta pod Lazaristi, kjer se do 140 dečkov v francoskem jeziku temeljito poučuje; semenišče za katoliške duhovnike; penzijonat in eksternat pri istem kolegiju za deco od 4 do 7 let staro, da se pripravlja za duhovnike; sirotišnica z bolnišnico La Paix, kjer se do 100 sirot vsake narodnosti odhranjuje; pet šol za 1.100 deklic pod usmiljenimi sestrami; naposled sirotišče za žensko deco za 160 sirot. Reči se mora, da katoličtvo v Carjemgradu pod zaščito Francoske v vsakem smislu lepo napreduje.

Tudi pruski protestanti so že v znatnem številu začeli se naseljevati. Ker se silno vrivajo v trgovino, in imajo zaveznikov v turškej vojni, zato bodo kmalu prišli do velike moči, katera se že sedaj v tem pokazuje, da mnoge odličnejše obitelji carigrajske svojo deco nemški poučujejo.

(Dalje prihodnjič.)

Deželni odbor.

Deželni odbor je v seji dne 13. februvarija t. l. sklenil, da ima vodstvo deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu pri Novem mestu letos v štirih krajih Dolenjske prirediti tečaje za poučevanje vinogradnikov v požlahtnenji ameriških trt in sicer v Leskovcu dne 8. marcija t. l. za vzhodne dolenjske vinorodne kraje, v Črnomlju ali Metliki dne 15. marcija t. l. za južne, oziroma belokranjske vinorodne kraje, v Št. Rupertu dne 22. marcija t. l. za severne vinorodne kraje, in na Grmu dne 25. marcija za osrednjo Dolenjsko, t. j. za okolico Novomeško. S tem, da je deželni odbor tečaje na več krajih odredil, je hotel doseči obilno udeležitev vinogradnikov, katerim preti po trtni uši v gospodarskem oziru tolikanj nevarnosti.

C. kr. vladni svetnik in zdravstveni poročevalec za Kranjsko spisal je knjižico „Egiptovska bolezen na očeh in sredstva, s katerimi je moč se boriti zoper njo.“ Knjižica je pisana dovolj popularno in je dobro in potrebno, da se kolikor mogoče širi med ljudstvom. Deželni odbor je glede na to, da se je Egiptovska bolezen pokazala na več krajih Kranjske, kupil 650 izvodov te knjižice in jih poslal c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da jih isti razdeli ljudskim šolam.

Deželni odbor podelil je P. P. Glavarjeve ustanove za uboge Janezu Kosu iz Zval, Frančišku Regina iz iz Radnjevasi, Neži Godec iz Zavrha.

Občini Dol v Brdskem okraji se je dovolilo pobiranje 35 % priklade na neposrednji davek za občinske potrebščine in za razširjanje šole;

občini Ilirska Bistrica pa 20 % priklada na užitnino za občinske potrebščine.

Na podstavi § 24. zakona z dne 28. julija 1889, dež. zak. št. 17, je deželni odbor dovolil za cestne potrebščine sledeče priklade na neposredne davke, in sicer:

V skladovnem cestnem okraji Ilirska Bistrica 14 %; v skladovnem okraji Lož 16 %; v skladovnem okraji Logatec 20 %; v skladovnem okraji Škofja Loka 12 %; v skladovnem okraji Radovljica 20 %; v skladovnem okraji Kamnik 17 %; v skladovnem okraji Litija 15 %; v skladovnem okraji Radeče 20 %; v skladovnem okraji Mokronog 12 %; v skladovnem okraji Črnomelj 20 %; v skladovnem okraji Metlika 20 %; v skladovnem okraji Žužemberk 25 %; v skladovnem okraji Velike Lašiče 20 %.

Narodno-gospodarske reči.

Trgovinska in obrtniška zbornica.

VI. Gospod zborničnі svetnik, Fran Hren poroča o prošnji občinskega zastopa v Šmartnem pri Litiji, da bi c. kr. deželna vlada dovolila dva nova semnja za blago in živino, v torek po sv. Valentinu (dne 14. februvarija) in v torek po sv. Jarneji (dne 24. avgusta). Občina Šmartinska štela je pri štetvi 1880. l. 2357 prebivalcev in 36 vasi in selišč. Konec 1889. l. našteli so v občini 67 konj, 3 bike, 256 volov, 359 krav, 404 mladih goved, 162 ovac in 161 koz. Ker rede sosebno veliko mlade živine, imajo pa le malo travnikov, morajo gledati, da jo kmalu prodado, kar pa ni lahko po bližnjih semnjeh, ker hodi na nje navadno le malo ljudi. Na sedanja dva semnja v Šmartinu pa priženejo 500—700 živinčet brez drobnice. Zato in ker je blizu železniška postaja litijska,

prihajajo tudi kupci iz Laškega in Tirolskega, ki kupujejo posebno mlado živino, razen njih pa tudi mesarji iz raznih krajev. Zoper dovolitev so se oglasili semenjske občine Zagorje, Radohova vas, Lukovica, Moravče, Št. Rupert in Novomesto. Glede teh ugovorov omenja c. kr. okrajno glavarstvo Litijsko, da ležita Zagorje in Radohova Vas daleč od Šmartina, da zahaja tjakaj jako malo ljudi iz Šmartinske občine zaradi težavnih potov, in to je tudi reči o drugih občinah, ki ugovarjajo. C. kr. okrajno glavarstvo je za dovolitev živinskih semnjev zaradi tega, ker bi se ž njimi povzdignila živinoreja, za semnje za kramarsko in drugo blago se pa ne vnema, ker zadostujejo sedanje kramarije potrebščinam kmečkega prebivalstva. Odbor c. kr. kmetijske družbe ne ugovarja zoper zaprošeno dovolitev semnjev, misli pa, da občina Moravška po pravici ugovarja enemu semenjskemu dnevi, t. j. v torek po sv. Jarneji, tedaj misli, da bi Šmartinska občina morala drug dan izbrati. Leta 1875. prosila je občina Šmartinska dveh novih semnjev za blago in živino v ista dneva (torek po 14. februvariju in torek po 24. avgustu), a zbornica je v seji z dne 30. decembra 1875. l. sklenila vladi predlagati, da se odkloni. Od tistega časa je sedaj preteklo 15 let, doba, ki je gotovo vplivala na tamkajšnje gospodarstvo. Tudi občina Šmartinska je spoznala veliki pomen živinoreje in zato v preteklih 15 letih bolj marljivo gojila živino, kar spričujejo navedene številke. Ozirati se je tedaj na prošnjo za pomnožitev sem njev zato, ker treba skrbeti, da se tudi lahko spečava živina, ako naj bo reja tudi uspešna in koristna. Te reči kažejo pomnožiti semnje, toda le, ako se bodo druge semenjske občine imele škode. Odsek tedaj meni, da se preprečijo vse navskrižnosti, ako ne za semnja odmenita druga dneva. On tedaj predlaga: Zbornica naj se izreče za dovolitev dveh novih semnjev v Šmartinu pri Litiji, toda s tem pogojem, da je namesto nameravanih semenjskih dni predlagati dva druga, katera bi ne bila navskriž s semnji po bližnjih občinah, oziroma preblizu skupaj.

Zbornični svetnik, Janko Kersnik, podpira odsekov nasvet, izreka pa željo, da bi se uže zdaj izreklo, da bi nova Šmartinska semnja z Lukoviškimi in Moravškimi ne bili v navskriž.

Ko zbornični tajnik omenja, da se bode o tej stvari še enkrat v zbornici obravnavalo, ako se bode slavna c. kr. deželna vlada ozirala na nasvet zbornični, se je predlog odsekov sprejel.

VII. Gospod zbornični svetnik, Vaso Petričič poroča o dopisu c. kr. okrožnega sodišča v Novem mestu, da je čas prisednikom trgovskega sodišča: Adolfu Pauserju, Josipu Ogorevcu in Ivanu Surcu, pretekel in da je prisednik Anton Kalčič umrl. Treba je po visoki ministerski naredbi od 2. decembra 1864. l., drž. zak. št. 89, novega predloga. Gospod poročevalec nasvetuje v odsekovem imenu, da se nasvetuje, da bi se izbrali prisedniki iz naslednjih gospodov: Josip Ogorevc, Adolf Pauser, Ivan Surc, Ivan Krajec, Viktor Durini, Adolf Justin trgovci v Novemmestu. — Predlog se je sprejel.

Naši dopisi.

Iz Železnikov, 21. februvarija. (K ljudskem štetju. Volitev.) V naši občini je bilo dne 31. decembra 1890. leta 311 strank; moškega spola 519, ženskega pa 539 oseb. vkup 1058; toraj teh je 817 domačinov, 241 ptujcev; — brati in pisati jih zna 566 (53 odstotkov); samo brati pa 103 (9¾ odstotkov). — Živali se je naštelo: Konj 29, goved 98. kozi 2, prašičev 9, čebelskih panjev (uljev) pa 27.

Prvotna volitev mož, ki bodo 3. marca šli v Kranj volit državnega poslanca za gorenjske kmetske občine, se je vršila v naši občini včeraj, 20. t. m. Vdeležba ni bila obilna, izid pa kaže o mišljenji volilcev. Izvoljeni so bili gg župnik M., župan K. in učitelj L. — Kakor povsod, kjer je prebivalstvo vneto za pravi in istiniti blagor Avstrije, tudi pri nas srčno želimo: naj bi bil konečni izid volitev v državni zbor tak, da bi se vresničiti zamogel zgodovinsko znani izrek presvitlega vladarja in cesarja Franc Jožefa I. do grofa Taaffe-ja: „Naredita mir med mojimi narodi!“ Za pravi mir pa nam je porok edino le konservativna stranka, ki nosi na svojem praporu napis: „Za vero, cesarja in domovino!“

L.

Iz Železnikov, 19. februvarija. (Javna zahvala.) Blagorodna gospa Marija Pirnat, posestnica v Ljubljani in tukajšnja rojakinja, je poslala za potrebščine naše šole lepi dar 5 gld. — Da je za sedanji hudi čas, ko stariši otrokom težko oskrbujejo potrebna učila, ta podpora posebno dobro došla, je nedvomno. Naj bo torej blagi dobrotnici izrečena s tem najtoplejša zahvala.

Josip Levičnik,
učitelj in načelnik kraj. šol. sveta.

Iz Ljubljane. — Ljudsko štetje v Ljubljani. Ljubljana šteje po zadnjem ljudskem štetji, ki se je vršilo 31. decembra 1890. l., 30.505 ljudi, kateri so po posameznih mestnih oddelkih tako razdeljeni: V šolskem oddelku stanuje 4.011 ljudi, v Šentjakobskem 6.406, v dvornem 8.710, v železniškem 7.774, v predkrajih 1.433, in c. in kr. aktivnega vojaštva je 2.171 mož. Po občevalnem jeziku je 24.200 Slovencev, 5.127 Nemcev, 179 Čehov, 27 Hrvatov, 13 Poljakov, 3 Rusini, 167 Italijanov in 789 tujcev. Po veri je 30.162 rimsko-katoličanov, 202 protestanta, 10 grško zjedinjenih, 53 pravoslavcev, 1 angličan, 1 starokatoličan in 76 židov. Pri ljudskem štetji leta 1880. štela je Ljubljana le 26.284 ljudi, in po občevalnem jeziku bilo je 18.845 Slovencev, 5.658 Nemcev, 136 Čehov, 5 Hrvatov, 7 Poljakov, 172 Italijanov, 1 Ru-

munec in 1.460 tujcev. Število ljubljanskega prebivalstva pomnožilo se je tedaj v zadnjih desetih letih za 4 221 ljudi. Domačih koristnih živali šteje Ljubljana 2.376, in sicer 943 konj (z vojaškimi vred), 940 goved, 5 mul, mezgov in oslov, 23 koz, 17 ovac in 448 prašičev. Tudi čebelarstvo je zastopano v Ljubijani, in sicer znaša število panjev 246.

— **Državnozborske volitve.** Včeraj popoludne ob treh snidel se je v mestni dvorani Ljubljanski centralni volilni odbor, za katerega je dobilo vabilo 84 mož iz vseh okrajev dežele. Načelnik pripravljalnega volilnega odbora ces. svetnik Murnik je navzoče pozdravil in nasvetoval, da se izbere predsednikom shoda centralnega volilnega odbora, starosta poslancev, gosp. Luka Svetec. Temu se pritrdi. Gospod Svetec prevzame predsedništvo in povdarja v svojem govoru važnost volitev. Ces. svetnik, Murnik poroča o poročilih zaupnih mož, došlih volilnemu odboru in nasvetuje v imenu odbora v današnjem oklicu centralnega odbora imenovane kandidate. Končno se oglasi župan ljubljanski g. Grasselli in radostno pozdravlja lepo slogo, ki je vladala pri posvetovanji centralnega volilnega odbora, ter želi, da bi postopali tako složno tudi volilci. Zato bodi vsakemu članu centralnega volilnega odbora, sploh pa vsakemu zavednemu in poštenemu rodoljubu prva skrb delati za edinost med volilci in za disciplino, zlasti uporabljaj vsak svoj vpliv, da slovensko novinarstvo ne bode kazilo te edinosti, nego solidarno pospeševalo izvolitev državno-zborskih kandidatov, katere priporoča odbor. Nepotrebni in obžalovanja vredni domač prepir miruj vsaj zdaj in združeni zastavimo svoje sile za zmago narodne ideje.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — Bivši vojni minister Bylandt-Rheidt je umrl v soboto po dolgi, mučni bolezni. Bil je jako izvrsten general in velezaslužen vojni reorganizator.

Ministerski predsednik grof Taaffe je zbolel za jako hudim plučnim katarom, vendar mu je že odleglo.

Nadvojvoda Franc Ferdinand je zopet povrnil se na Dunaj. Iz tega povoda piše „Fremdenblatt“: Sijajni in prisrčni vsprejem na ruskem dvoru je razveselil ne le našo državo, ampak gotovo tudi napravil najboljši vtis povsod, koder ljubijo mir. Ruski car Aleksander in vsa carska obitelj vzprejeli so visokega gosta na tak način, ki jasno kaže, kakšno prijateljsko razmerje je med obema dvoroma in kateri bode gotovo to razmerje še bolj oblažil in utrdil.

Jako zanimiva novica je zaslovela, da pride namreč ruski car Aleksander vsled povabila našega presvetlega cesarja na prihodnji veliki lov v Avstriji. To je prav lahko mogoče, kajti časti, ki so jih izkazali nadvojvodi Franu Ferdinandu, bile so nenavadno velike in gotovo pričajo o političnem pomenu njegovega potovanja na Rusko.

Naša avstrijska vojska šteje pešcev 11.322 častnikov in 560.082 mož, lovcev 57.296 mož, kavalerija ima 51.786 mož v 42 polkih, bojna artilerija 260 baterij z 1912 topovi, trdnjavska artilerija se je pomnožila za 144 častnikov in 4464 mož.

Iz Zagreba. — V četrtek dne 19. t. m. je umrl kardinal in nadškof Zagrebški. Bil je posebno radodaren ter je razdelil še pred smrtjo vse svoje imetje, sicer pa ni bil prav nič vnet za hrvaštvo in slovanstvo, povsod je gojil le ogrsko državno idejo, in zato je bil jako priljubljen Ogrom, ki ga sedaj ob smrti njegovi jako časte in slave. Stolni kapitelj je izvolil škofa Gaspariča za generalnega vikarja zagrebške stolne cerkve.

Iz Budapešta. — Doslej je bival in posloval ogrski primas v mestu Ostrogonu, poslej pa bode imel svoj sedež v Pešti. Tako žele Ogri, in sam naučni minister grof Csaky je izjavil, da je to v interesu države in katoliške cerkve. Naslednik pokojnega primasa Simora bode toraj stoloval v Pešti.

Ogri so pred nedavnim časom sklenili napraviti po vsej državi otročja zavetišča, v katera bodo siloma lovili otroke drugih narodnosti, da jih bodo laže pomadjarili. Zoper to nečloveško namero je protestovalo 600 Rumuncev iz Temeškega komitata na posebnem shodu. Sklenili so z vsemi postavnimi pripomočki delati zoper zvršitev tega zakona.

Iz Rima. — Novi italijanski finančni minister je začel pridno hraniti. Vsled njegovega nasveta je ministerstvo sklenilo, postaviti v proračun za vojstvo in pomorstvo 19 milijonov, za notranje reči 2 milijona lir manj. Pri drugih rečeh menijo še 29 milijonov lir prihraniti.

Pariz. — Pokojnega nemškega cesarja Friderika cesarica udova biva uže nekaj dni v Parizu. Francozi jo povsodi jako prijazno in pozorno vsprejemljejo. Temu obisku pripisujejo politiki veliko važnost, Bismark se pa jezi zaradi njega. Najbrž se bodo razmere med Nemci in Francozi nekoliko ublažile.

Te dni se je sešel najviši delavski svet pod predsedstvom trgovinskega ministra. Ta svet bode razmotraval, kako razsojati prepire med delodajalci in delavci, kako skrbeti delavcem za delo, potem o plačilnih razmerah in o ustanovitvi delavskega urada v trgovinskem ministerstvu. Minister je izjavil, da je dolžnost državi varovati čast in življenje delavcev vsled novih obrtnih razmer, delavci pa da morajo tudi sami skrbeti, da se jim zboljša položaj.

Iz Belegagrada. — Ministerstvo Gruičevo je izročilo 20. t. m. svojo ostavko zato, da se osnuje kabinet, ki bode vsled svojih razmer do skupščine lahko uspešneje opravljal državne posle.

Ruska. — V Krimu ob Črnem morji na Ruskem poginili je od mraza okoli 20.000 ovac. En sam ovčar jih je izgubil 16.000.

Dragi rojaki!

Danes zbrani centralni volilni odbor, obstoječ iz zaupnih mož vse dežele, priporoča na podlogi poročila pripravljalnega volilnega odbora, katero se naslanja na izjave zanesljivih volilcev in drugih veljavnih narodnjakov iz vseh okrajev, naslednje kandidate za državne poslance:

I. V kmetskih občinah dne 3. marcija t. l.

1.) Za sodiške okraje: Ljubljanska okolica, Vrhnika, Velike Lašče, Ribnica, Litija in Zatičina:

gospod **Karol Klun,**
kanonik in deželni poslanec v Ljubljani.

2.) Za sodiške okraje: Kamnik, Brdo, Kranj, Loka, Tržič, Radoljica in Kranjska gora:
prevzv. gospod grof **Karol Hohenwart,**
tajni svetovalec Nj. Veličanstva, predsednik najvišemu računskemu dvoru in grajščak v Ravnah na Notranjskem.

3.) Za sodiške okraje: Postojina, Bistrica, Senožeče, Vipava, Logatec, Lož in Idrija:
gospod dr. **Andrej Ferjančič,**
c. kr. državnega pravdnika namestnik v Ljubljani.

4.) Za sodiške okraje: Novomesto, Krško, Kostanjevica, Črnomelj in Metlika:
gospod **Viljem Pfeifer,**
posestnik, deželni poslanec in župan v Krškem.

5.) Za sodiške okraje: Kočevje, Trebnje, Žužemberk, Radeče in Mokronog:
gospod **Fran Povše,**
deželni poslanec, vodja kmetijske šole v pokoji in posestnik v Ljubljani.

II. V mestih in trgih dne 5. marcija t. l.

1.) Za Ljubljano, ki voli 5. marcija in za trgovinsko in obrtniško zbornico, ki voli dne 6. marcija:

gospod dr. **Jos. Poklukar,**
deželni glavar in posestnik v Ljubljani.

2.) Za Novomesto, Višnjogoro, Krško, Kostanjevico, Črnomelj, Metliko, Kočevje in Ribnico:
gospod **Fran Šuklje,**
c. kr. profesor in deželni poslanec ~~v Novemmestu~~ na Dunaju.

Za volilni okraj gorenjskih in notranjskih mest in trgov centralni volilni odbor še ni mogel postaviti kandidata, ker v tem volilnem okraji bil je do poslednjih dni kandidat gospod deželni glavar dr. Poklukar. Ker si ga je pa Ljubljana za svojega kandidata izbrala, treba je, da si volilci gorenjsko-notranjskih mest in trgov izbero druzega kandidata, katerega bode na podlogi došlih mu poročil centralni volilni odbor proglasil.

Centralni volilni odbor se nadeja, da se bodo volilci po tem na vse strani dobro premišljenem priporočilu ravnali in složno glasovali za priporočene kandidate, ki so v vseh narodnih in verskih vprašanjih solidarni in se vsi brez izjeme drže programa, določenega na shodu slovenskih poslancev dne 2. oktobra 1890.

Volilci, pokažite, da vsi složno delamo za naše svetinje, za korist in blaginjo našega naroda, naše dežele.

V slogi je moč, — ona nas dovede do zmage!

V Ljubljani dne 24. februvarija 1891.

Za centralni volilni odbor: **Luka Svetec,** predsednik.

Dopise na centralni volilni odbor pošiljati je v Ljubljano, gospodu ces. svetniku **Ivanu Murniku.**

Odgovorni urednik **Gustav Pirc.** — Tisk in založba: **J. Blasnikovi nasledniki.**